

Vladimir Čolović¹,

ZASTARELOST REGRESNOG ZAHTEVA KOD UGOVORA O OSIGURANJU OD ODGOVORNOSTI

Sažetak: U oblasti osiguranja se institut zastarelosti posebno reguliše. No, primenjuju se i opšte odredbe ovog instituta. Kod osiguranja od odgovornosti postoje specifičnosti koje zahtevaju da se zastarelost posebno reguliše kod ove vrste osiguranja. Osiguranje od odgovornosti spada u osiguranje sa posebnom pravnom prirodom, iako se radi o imovinskom osiguranju. Definisane zastarelosti kod postavljanja regresnog zahteva kod osiguranja od odgovornosti je, takođe, specifično i ono zahteva analizu svih elemenata ove vrste osiguranja. To se tiče, pre svega, odnosa osiguravača i osiguranika, osiguranika i oštećenog lica, kao i osiguravača i oštećenog lica. Naravno, autor posvećuje pažnju i drugim pitanjima u ovoj oblasti. Prednacrt Gradanskog zakonika Republike Srbije posvećuje više pažnje ovoj materiji u odnosu na Zakon o obligacionim odnosima. U radu se analiziraju navedena rešenja Prednacrt Gradanskog zakonika. Autor se, takođe, kritički osvrće na pojedine odredbe ovog akta.

Ključne reči: regresni zahtev, zastarelost, osiguranje od odgovornosti, oštećeno lice, osiguravač.

1. Uvod

Postavljanje regresnih zahteva kod osiguranja od odgovornosti je specifično, imajući u vidu da je ova vrsta osiguranja specifična, odnosno, da ima karakteristike koje druge vrste osiguranja nemaju. To se ne odnosi samo na treće, oštećeno, lice koje ne učestvuje u odnosu osiguranja, tj., ne zaključuje ugovor o osiguranju, niti je korisnik osiguranja, već i na druge institute koje se javljaju kod ove vrste osiguranja, kao što su postavljanje direktnog zahteva prema osiguravaču, odnosno, podizanje direktne tužbe, kao i gubitak prava iz osiguranja. Isto tako, kad govorimo o regresnom zahtevu, moramo govoriti i o subrogaciji koja se, neretko, pogrešno poistovećuje sa postavljanjem regresnog zahteva i tome ćemo posvetiti posebnu pažnju. Kad govorimo o zastarelosti postavljanja regresnog zahteva kod osiguranja od odgovornosti, moramo govoriti o svim navedenim institutima, odnosno, ovde ne možemo govoriti samo o roku zastarelosti, već i o početku toka zastarelosti, vezanosti zahteva koji postavlja osiguravač za pravo osiguranika, odnosu osiguranika i oštećenog lica, odnosu osiguravača i oštećenog lica, kao i osiguravača i osiguranika, itd. Isto tako, regresni zahtev kod osiguranja od od-

---

¹ Prof. Dr Vladimir Čolović, naučni savetnik, Institut za uporedno pravo Beograd

govornosti moramo posmatrati i sa stanovišta oblika ove vrste osiguranja, tj., moramo da razlikujemo objekte osiguranja od odgovornosti. Sigurno je da se ne može govoriti o svim elementima ovog instituta na isti način, npr., kod osiguranja od autoodgovornosti i kod osiguranja od odgovornosti samostalnih delatnosti. Kod nekih osiguranja od odgovornosti možemo odrediti mogući krug oštećenih lica, dok kod drugih to ne možemo da učinimo. Isto tako, odnos osiguranika prema šteti nije isti kod svih oblika osiguranja od odgovornosti.

Da li će biti moguće postaviti regresni zahtev prema odgovornom licu, zavisi i od toga na koji način je nastao osigurani slučaj, da li je taj osigurani slučaj obuhvaćen opštim uslovima osiguranja ili je isključen iz osiguranja, kada osiguravač neće biti u obavezi da nadoknadi štetu. U svakom slučaju, kod definisanja zastarelosti kod postavljanja regresnog zahteva kod osiguranja od odgovornosti, potrebno je, pre svega, poći od posebnosti ove vrste osiguranja koja ono ima u odnosu na druge vrste osiguranja. U ovom radu ćemo posvetiti pažnju većini instituta koji se moraju analizirati u ovoj oblasti, ali ćemo, takođe, pažnju posvetiti zastarelosti postavljanja regresnog zahteva i kod osiguranja od autoodgovornosti, imajući u vidu da se kod ovog oblika osiguranja od odgovornosti mogu pojaviti i druga lica koja, takođe, nisu učestvovala u ugovornom odnosu osiguranja, kao što je npr. Garantni fond.

* * *

Interesovaće nas, najviše, odredbe o zastarelosti, koje su vezane za ugovorni odnos između subjekata u osiguranju, odnosno, za potraživanja koja ti subjekti imaju jedno prema drugom. Osiguranik ili treće – oštećeno lice može imati potraživanja prema osiguravaču, a i osiguravač, sa druge strane, može imati potraživanja prema osiguraniku ili štetniku, odnosno osiguraniku kao štetniku. No, osiguravač može imati i potraživanja prema drugim subjektima, koji se pojavljuju u odnosu osiguranja, kao što smo rekli, ali se, tada, drugačije primenjuju pravila o zastarelosti².

2. Uopšte o osiguranju od odgovornosti

Kratko ćemo posvetiti pažnju osiguranju od odgovornosti koje ima svoje specifičnosti u odnosu na druga imovinska osiguranja³. Postoje različita shvatanja o pravnoj prirodi osiguranja od odgovornosti. Ono što ovu vrstu osiguranja izdvaja odnosi se na treće oštećeno lice koje nije učesnik ugovora o osiguranju, već se pojavljuje kao lice koje podnosi zahtev za naknadu štete. No, kad govorimo o različitim shvatanjima ove vrste osiguranja, na prvom mestu možemo da istaknemo da ugovor o osiguranju od odgovornosti možemo posmatrati kao ugovor u korist trećeg lica⁴. Ovo je prvo shvatanje, kad govorimo o pravnoj prirodi ove vrste osiguranja. Tada bi osiguranik imao ulogu stipulata koji sa osiguravačem (promitentom) zaključuje ugovor u korist trećeg lica (beneficijara).

² D. Stojanović, O. Antić, *Uvod u građansko pravo*, Beograd 2004., 280-281

³ D. Stojanović, O. Antić, 281

⁴ N. Nikolić, *Ugovor o osiguranju*, Beograd 1957, 186

Treće lice će se pojaviti u odnosu osiguranja, samo ako mu osiguranik nanese štetu. Ako se dogodi osigurani slučaj, odnosno, ako se ostvari pravo trećeg lica na naknadu štete, ono proizlazi iz odgovornosti osiguranika. Sa druge strane, postoji shvatanje da se kod zaključenja ugovora o osiguranju od odgovornosti radi o osiguranju građanske odgovornosti osiguranika. Naime, kod zaključenja ovog ugovora, stranke ne postižu saglasnost o zaključenja ugovora u korist trećeg lica. Razlog ovakvog shvatanja se sastoji u tome što treće oštećeno lice ima pravo na naknadu, samo, ako doživi štetu. Ako na imovini ili telu trećeg lica nastane šteta, onda on ima pravo na naknadu, što znači da se ne radi o koristi⁵. Može se konkretno prigovoriti i jednom i drugom shvatanju. Naime, ako se prihvati shvatanje da se ovde radi o ugovoru u korist trećeg lica, onda moramo reći da ugovorne strane, u momentu zaključenja ugovora o osiguranju, ne znaju ko je treće lice. Znači, ne samo da oni nisu iskazali volju da zaključe ovakav ugovor, nego ne znaju ko može da bude oštećeno lice, pa čak ni krug tih lica. Ako prihvatimo drugo shvatanje da se radi o osiguranju od građanske odgovornosti, ono je, u suštini tačno, ali se ovaj ugovor ne tiče konkretne imovine osiguranika, već mogućnosti smanjenja te imovine, čija se vrednost ne može odrediti u trenutku zaključenja ovog ugovora, jer šteta, odnosno, osigurani slučaj "pogađa" imovinu trećeg oštećenog lica. U svakom slučaju, skloniji smo prihvatanju drugog shvatanja, tj., da se radi o ugovoru od građanske odgovornosti. Sa druge strane, prihvatanje ovog shvatanja će zavisiti i o kom objektu ovog ugovora se radi.

Vidimo da je, isto tako, veoma važno, kod ove vrste osiguranja, jasno definisati sve bitne elemente štete, odnosno, osiguranog slučaja. Bitni elementi štete se razlikuju u zavisnosti od toga ko je osiguranik, odnosno, koja vrsta osiguranja od odgovornosti je u pitanju. Dokazivanje štete zahteva određeno vreme. Npr., kod dokazivanja nematerijalne štete, utvrđivanje posledica, pre svega, telesnih povreda, zavise od veštačenja. To znači da je, u većini slučajeva, nemoguće postaviti zahtev za naknadu štete, neposredno nakon štetnog događaja. Vremenski period između dana, kada je nastao osigurani slučaj i dana, kada je moguće opredeliti navedeni zahtev, po pitanju iznosa, može biti duži, pa se subjektivni rok zastarelosti mora računati od dana, kada je oštećeno lice saznalo za sve elemente štetnog događaja.

3. Regulisanje zastarelosti postavljanja regresnog zahteva u odredbama Zakona o obligacionim odnosima i Prednacrta Građanskog zakonika Srbije

Pitanje zastarelosti se reguliše odredbama Zakona o obligacionim odnosima (dalje:ZOO)⁶. Osim opštih odredaba o ovom institutu, reguliše se i pitanje zastarelosti u osiguranju. Isto tako, ovaj institut se reguliše i u Prednacrta Građanskog zakonika Re-

⁵ Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, *Obavezna osiguranja u saobraćaju i naknada štete*, Beograd 2010., 23

⁶ Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. list SFRJ* br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, *Sl. list SRJ* br. 31/93, *Sl. list SCG* br. 1/2003 – Ustavna povelja

publike Srbije (dalje. GZ)⁷. U GZ se ova materija bliže i detaljnije reguliše nego u ZOO. Posvetićemo pažnju i odredbama ZOO i odredbama GZ, koje regulišu zastarelost kod osiguranja od odgovornosti, pa, samim tim, i kod postavljanja regresnih zahteva, kao i kod subrogacije kod ove vrste osiguranja. Da bi mogli da analiziramo odredbe ZOO i GZ o zastarelosti kod osiguranja od odgovornosti, moramo se, opet, vratiti na jedan element vezan za opšta pitanja kod ove vrste osiguranja. Naime, jedna od bitnijih specifičnosti kod osiguranja od odgovornosti, odnosi se na činjenicu da se smatra da je osigurani slučaj nastao tek onda, kada oštećeno lice podnese zahtev za naknadu štete. To je veoma bitno i zbog zastarelosti, kao i zbog postavljanja regresnog zahteva⁸. Ovaj stav se može prihvatiti sa stanovišta tačnog određenja postavljanja odštetnog zahteva, pa samim tim i početka trajanja rokova zastarelosti, što je veoma važno ovde odrediti. No, osigurani slučaj kod osiguranja od odgovornosti treba vezati za sam štetni događaj iz kojeg su proizašle posledice, odnosno, iz kojeg je proizašla mogućnost postavljanja zahteva za naknadu štete.

Analiziraćemo sve odredbe navedenih akata koje se odnose na zastarelost u ovoj oblasti.

3.1 Zastarelost u slučaju postavljanja regresnog zahteva kod osiguranja od odgovornosti

Napred smo definisali koji odnosi mogu da nastanu kada govorimo o ovoj vrsti osiguranja. To znači da posebno moramo govoriti o zastarelosti u slučaju postavljanja regresnog zahteva osiguravača prema odgovornom licu za štetu. Odgovorno lice može biti različito: odgovorno lice – treće lice, osiguranik - štetnik i osiguravač trećeg lica - štetnika. Znači da se osiguravač može obratiti bilo kom od ovih lica, ako je ono štetnik ili osiguravač štetnika. Kod postavljanja regresnog zahteva, primenjuje se rok zastarelosti predviđen za podnošenje zahteva oštećenog lica prema štetniku.

GZ predviđa da će regresni zahtev osiguravača prema osiguraniku - štetniku ili prema nekom drugom licu koje je odgovorno zastareti u roku od tri godine od dana isplate štete⁹. Isti rok zastarelosti se primenjuje i kada je u pitanju odgovorno lice koje nije imalo zaključen ugovor o osiguranju, a osiguravač ili neko drugo lice koje je garant (npr. Udruženje osiguravača kod autoodgovornosti, odnosno, Garantni fond o čemu ćemo posebno govoriti) su isplatili štetu. Takvo potraživanje iz regresa se direktno bazira na zakonu, a ne na ugovoru.

Moramo reći da je pitanje regresa veoma značajno kod osiguranja od odgovornosti, bez obzira na vrstu ovog osiguranja, odnosno, ko je osiguranik. Naime, kod re-

---

⁷ Prednacr Gradanskog zakonika Republike Srbije, tekst preuzet sa: http://www.kopaonikschool.org/gradjanski_zakonik.html; 10.06.2017.

⁸ M. Čurković, *Obavezna osiguranja u prometu*, Zagreb 2007., 270

⁹ Član 1238. GZ, knjiga druga, Obligacioni odnosi

gresnog zahteva moramo razlikovati dve vrste rokova, koji se primenjuju kod zastarelosti potraživanja osiguravača prema drugim licima, osiguranicima - štetnicima, odgovornim licima itd. Kad kažemo dve vrste rokova, znači da osiguravač može imati potraživanje prema osiguraniku, odgovornom licu sa kojim je zaključio ugovor o osiguranju i tada zastarelost ima svoj osnov u tom ugovoru¹⁰. To je ono što nas interesuje kod osiguranja od odgovornosti. Ali, postoji i druga situacija, kada osiguravač, potražuje iznos, po plaćenju šteti od lica – štetnika, sa kojim nije zaključio taj ugovor.

Kada je pravo na regres predviđeno zakonom, ugovorne strane ne mogu ništa menjati u pogledu uslova koji su predviđeni u tom aktu. Kada je regres predviđen uslovima obaveznog osiguranja, tada strane mogu posebnim sporazumom vršiti određene izmene¹¹.

Sa druge strane, kod regresnih zahteva koji su definisani ugovornim odredbama se radi o tome, da uslovi osiguranja osiguravača predviđaju situacije kada osiguranik gubi prava iz osiguranja. Uslovima osiguranja mogu biti predviđene situacije vezane za nedozvoljenu upotrebu vozila, zatim na upravljanje vozilom bez potrebne dozvole, upravljanje vozilom pod uticajem droge, alkohola i sl¹².

Kada osiguravač ističe pravo na regres prema drugom licu, a ne prema osiguraniku, tada je to pravo izvedeno pravo – iz prava oštećenog lica na naknadu štete. No, kada je za štetu odgovorno drugo osigurano lice, a ne osiguranik osiguravača, tada osiguravač ima pravo na regres prema glavnom dužniku za iznos koji je isplatio oštećenom licu, a što nije pokriveno ugovorom o obaveznom osiguranju od odgovornosti. Ovde je, kao u slučaju jemstva, pravni izvor u personalnoj subrogaciji¹³. O personalnoj subrogaciji ćemo i kasnije govoriti.

Ukoliko osiguravač isplaćuje štetu oštećenom u više rata tokom određenog vremenskog period, tada se prigovor zastarelosti vezan za potraživanje definiše posebno za svaku isplaćenu ratu. To znači da će se rok zastarelosti od tri godine računati u odnosu na svaki isplaćeni deo štete. Bitno je da se pravo podnošenja regresnog zahteva prema osiguraniku (štetniku) veže za isti štetni događaj iz kojeg je proizašla obaveza na isplatu štete¹⁴.

* * *

Postavlja se pitanje da li osiguravač treba, prvo, da obavesti regresnog dužnika o postojanju prava na regres i njegovom dugu ili ga može odmah tužiti. Zakon ne predviđa obavezu osiguravača da obaveštava regresnog dužnika o postojanju prava na regres. Međutim, regresni dužnik se može osloboditi duga, ako su troškovi vezani za

¹⁰ A. Filipović, *Zastarelost potraživanja u sudskoj i poslovnoj praksi*, Beograd 1999., 123

¹¹ Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 331

¹² Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 332

¹³ Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 331

¹⁴ Županijski sud u Bjelovaru, Gž-1455/15-2, od 27. listopada 2016. godine.

ostvarivanje prava na regres veći od samog duga. Isto tako, u određenim slučajevima, regresni dužnik može biti oslobođen od obaveze plaćanja regresa. To je, pre svega, situacija, kada je regresni dužnik insolventan¹⁵. Ali, pravilnici osiguravajućih društava predviđaju i druge slučajeve: a) kada se ne može utvrditi identitet regresnog dužnika; b) kada se ne može utvrditi adresa regresnog dužnika; c) ako je regresni dužnik preminuo, a nije ostavio pokretnu ili nepokretnu imovinu ili je ona nedovoljna za pokriće duga; d) ako je regresni dužnik nezaposlen, a nema izgleda da će se zaposliti; e) ako je regresni dužnik napustio zemlju, a nije ostavio pokretnu ili nepokretnu imovinu u domaćoj zemlji; f) kada se utvrdi da imovina regresnog dužnika ne može biti predmet izvršenja po pravilima o izvršnom postupku; itd¹⁶.

3.2 Subrogacija i regresni zahtev; pitanje zastarelosti

Nećemo posvećivati veću pažnju institutu zastarelosti kod subrogacije, već ćemo, samo, da ukažemo na neke razlike između ovog instituta i regresnog zahteva. Reći ćemo, samo, da se primenjuju ista pravila o zastarelosti, kao i kod regresa¹⁷. Inače, vrlo često se ne razlikuju regresni zahtev i zahtev za subrogaciju, kao što je rečeno. Nekada se ova dva instituta i izjednačavaju. Pojam subrogacija se koristi kada je u pitanju prelaz određenih prava sa jednog subjekta na drugi, dok se pojam regres ili regresni zahtev koristi kad je u pitanju pravo određenog subjekta da od drugog subjekta potražuje ono što je umesto njega platio¹⁸. Kod subrogacije se prava osiguranika, oštećenog lica, prema trećem licu, štetniku, prenose na osiguravača koji je štetu isplatio osiguraniku – oštećenom licu. Kad osiguravač isplati iznos štete, sva prava prema štetniku prelaze na njega. Radi se o personalnoj subrogaciji, bez koje bi osiguravač morao da sa osiguranikom, kome je isplatio štetu, zaključi ugovor o cesiji, kako bi mogao da traži iznos od odgovornog lica za štetu. Kod subrogacije moraju da budu ispunjena dva uslova: da se isplati suma osiguranja, odnosno, iznos štete, kao i da postoji zahtev za naknadu prema odgovornom licu. Kod subrogacije radi se o izvedenom, a ne o izvornom pravu, odnosno, radi se o prelazu prava osiguranika na osiguravača, a ne o sticanju sopstvenog prava. Isto tako, kod subrogacije, isplatom naknade, osiguravač stiče i aktivnu legitimaciju, odnosno, pravo da pokrene parnični postupak protiv odgovornog lica. Osiguranik to pravo gubi¹⁹. Subrogacija se u osiguranju primenjuje kod osiguranja imovine, kasko osiguranja, itd.²⁰, dok, sa druge strane, o postavljanju regresnog zahteva govorimo kod osiguranja od odgovornosti, kod koga je osiguranik – štetnik. Kod subrogacije osiguravač isplaćuje svoj dug, odnosno, dug iz ugovora o osiguranju, a kod regresa osiguravač

¹⁵ Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 331

¹⁶ Pravilnik AD za osiguranje "Dunav"; Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 332

¹⁷ Član 1237 GZ; knjiga druga, Obligacioni odnosi

¹⁸ Matijević Berislav, Subrogacija i regres u siguranju, 1
http://www.academia.edu/22731686/SUBROGACIJA_I_REGRES_U_OSIGURANJU_1_UVOD,
11.06.2017.

¹⁹ Matijević Berislav, 2

²⁰ Matijević Berislav, 3

isplaćuje tuđ dug, odnosno, dug njegovog osiguranika prema oštećenom licu²¹. Regresno pravo osiguravača je izvorno pravo²².

Znači, kod postavljanja regresnog zahteva, osiguravač može da zahteva isplatu plaćene štete trećem licu od svakog odgovornog lica, kao i od svog osiguranika. O regresu govorimo, kada osiguravač isplati štetu trećem licu, koje je oštećeno lice, a tu štetu je prouzrokovao osiguranik koji je upravljao motornim vozilom pod uticajem alkohola, što nije pokriveno osiguranjem. Tada se osiguravač obraća za naknadu svom osiguraniku²³. Znači, kod subrogacije osiguravač isplaćuje svoj dug iz ugovora o osiguranju i ulazi u prava svog osiguranika prema odgovornom licu (ako ono postoji i ako se može utvrditi). Kod regresa, osiguravač isplaćuje naknadu umesto osiguranika – odgovornog lica, a to je tuđ dug i stiće pravo povraćaja sume koju je platio umesto njega. Tada pravo osiguravača nastaje isplatom štete trećem licu, a od tog momenta počinje rok zastarelosti tog zahteva²⁴.

Pomenućemo jedan interesantan slučaj koji se odnosi na subrogaciju kod osiguranja od odgovornosti. Jedno trgovačko društvo je poverilo izgradnju kompleksa objekata građevinskom preduzeću koje je bilo osigurano od odgovornosti. Nakon primopredaje objekata, utvrđene su određene nepravilnosti i osiguravač je naknadio štetu. Nakon isplate, osiguravač trgovačkog društva se subrogirao u njegova prava prema štetniku i potraživao je isplaćeni iznos od osiguravača podizvođača koji je bio angažovan na izgradnji objekta. Apelacioni sud u Renou je odbio tužbeni zahtev zbog zastarelosti potraživanja. Međutim, Kasacioni sud je ukinuo presudu uz obrazloženje da nije dovoljno uzeo u obzir pismeno u kome se osiguravač odriče zastarelosti, navodeći da kod odricanja zastarelosti, ona, uopšte, ne teče²⁵.

4. Početak toka zastarelosti

Kod osiguranja od odgovornosti veoma je važno odrediti kada počinje da teče rok zastarelosti. Opšte pravilo je da se početak toka zastarelosti vezuje za trenutak saznanja o svim okolnosti u vezi štete. Naime, moment saznanja za štetu je vremenski drugačiji od momenta saznanja o svim bitnim elementima štete. Ovo pravilo je prisutno kod svih oblika osiguranja od odgovornosti, bez obzira da li je u pitanju osiguranje od odgovornosti prevozioca, samostalnih delatnosti ili se radi o osiguranju autoodgovornosti. Upravo zbog navedenog, predložena odredba GZ da će zastarelost početi da teče od dana naknade štete na osnovu sudske presude ili vansudskog poravnjanja rešava ovo

²¹ Matijević Berislav, 4

²² *Ibidem*

²³ P.Šulejić, "Zastarelost potraživanja iz pravnih odnosa osiguranja kao predmet zakonskog regulisanja", *Revija za pravo osiguranja* br.2/2009, Beograd 2009., 21

²⁴ *Ibidem*

²⁵ Francuski kasacioni sud, Drugo građansko odeljenje, 15.02.2007., Odl.br. 216 F-D, obj. u L'Argus de L'Assurance – HORS SEROE, 2007, 63, preuzeto iz B.Matijević, *Osiguranje – sudska praksa*, Rijeka 2014., 230

pitanje, jednim delom. Obaveza osiguravača, kad je u pitanju zaštita oštećenog lica, traje isto koliko i period zaštite osiguranika, kao i pravo oštećenog prema osiguraniku kao njegovom dužniku iz odnosa osiguranja. Samim tim, definiše se obaveza osiguravača da štiti oštećeno lice u periodu u kome on može da podnese zahtev za naknadu štete prema osiguraniku, odnosno, do zastarelosti tog zahteva. Upravo zbog toga je važno preciziranje dospelosti ugovorne obaveze. Ovde se radi o istom momentu, odnosno, dospelost ugovorne obaveze i početak toka zastarelosti su vezani za isti trenutak. Zbog toga se i primenjuje pravilo da zastarelost počinje da teče sledećeg dana nakon dospelosti ugovorne obaveze²⁶.

ZOO je u članu 380., st. 6 definisao vreme i početak roka zastarelosti osiguravača prema licu koje je odgovorno za štetu prouzrokovanu osiguraniku, kada govorimo o subrogaciji. No, ovde se moraju pomenuti dva shvatanja vezana za navedeno. Prvo shvatanje se odnosi na činjenicu da se pravo subrogacije zasniva na pravu osiguranika prema trećem licu koje je odgovorno za štetu, kada prava osiguranika prelaze na osiguravača. Drugo shvatanje definiše subrogacioni zahtev koji je origineran, odnosno, radi se o sopstvenom pravu osiguravača koje nastaje nakon isplate naknade osiguraniku. Ako prihvatimo prvo navedeno mišljenje, onda rok zastarelosti subrogacionog zahteva počinje da teče, kad i zastarelost prava osiguranika prema trećem odgovornom licu i završava se u istom periodu (roku). Zastarelost subrogacionog zahteva počinje da teče od dana saznanja osiguranika za štetu i odgovorno lice, a ne od dana kad je osiguravač isplatio naknadu osiguraniku²⁷.

Inače, postojala su različita shvatanja o stupanju osiguravača u prava osiguranika prema odgovornom licu, kada je u pitanju početak toka zastarelosti. Prvo je da se radi o momentu isplate naknade za štetu za koju je odgovorno treće lice, pa, samim tim, od tada počinje da teče rok zastarelosti. Drugo je da se radi o momentu kada sam osiguravač sazna za štetu i odgovorno lice, koje je manje prihvaćeno. Najzad, treće shvatanje po kome rok zastarelosti regresnog zahteva osiguravača počinje da teče istog dana, kada je počeo da teče i rok zastarelosti zahteva za naknadu štete osiguranika prema odgovornom licu, najviše je prihvaćeno. Radi se o momentu, kada je osiguranik saznao za štetu i odgovorno lice. Tada osiguravač, na osnovu subrogacije, dobija položaj osiguranika prema odgovornom licu, a to znači da je ovo pravo izvedeno iz prava osiguranika²⁸. I ZOO definiše da se radi o potraživanju osiguravača prema trećem odgovornom licu, koji je prouzrokovao osigurani slučaj, odnosno, da se radi o subrogacionom zahtevu, po članu 939. ZOO, koji reguliše prelazak svih prava osiguranika ka osiguravaču, a protiv odgovornog lica²⁹.

---

²⁶ Giunio M. A., "Zastarijevanje tražbine, zastara i posledice – opća i neka izabrana pitanja", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol 61, br. 5-6, Zagreb 2012, 1689

²⁷ P. Šulejić, "Subrogacija i regres u zakonu i sudskoj praksi – pravni položaj Garantnog fonda", *Tokovi osiguranja* br. 1/2014, Beograd 2014., 15

²⁸ P. Šulejić (2014), 16

²⁹ P. Šulejić (2014), 17

Kod pojedinih vrsta osiguranja od odgovornosti, ukoliko ne postoji ugovor, odnosno, ako ga odgovorno lice nije zaključilo, kao npr. kod osiguranja autoodgovornosti, a osiguravajuće društvo je isplatilo štetu po pravilima za naknadu štete koja je nastala upotrebom neosiguranog vozila, rok zastarelosti za podnošenje regresne tužbe počinje da teče prvog dana nakon dana kada je osiguravajuće društvo isplatilo štetu oštećenom licu³⁰. Naime, u jednom takvom slučaju, Hrvatski ured za osiguranje je ovlastio jedno osiguravajuće društvo da isplati štetu. Nakon toga, Hrvatski ured za osiguranje je podneo regresnu tužbu protiv odgovornog lica. Početak roka zastarelosti se računao od prvog dana nakon dana isplate štete od ovlašćenog društva. Da je Hrvatski ured za osiguranje isplatio štetu, početak roka zastarelosti bi se računao od prvog dana nakon isplate štete od strane tog Ureda³¹.

5. Regresni zahtev Garantnog fonda

Postavljanje regresnog zahteva od strane Garantnog fonda kod osiguranja autoodgovornosti ima svoje specifičnosti, pre svega, zbog jasno definisanih situacija kada se oštećeno lice može obratiti Garantnom fondu za isplatu štete. Nećemo posebnu pažnju posvećivati tim situacijama³². No, kad govorimo o pravu Garantnog fonda na obeštećenje prema odgovornom licu za saobraćajnu nezgodu, jedino prihvatljivo shvaćanje je da se radi o regresnom pravu. Pravni odnos između Garantnog fonda i odgovornog lica je potpuno nezavisan od ugovornog odnosa iz osiguranja, koji je nastao između osiguravača i vlasnika motornog vozila. To znači da Garantni fond ne može da istakne nijedan prigovor koji proizlazi iz tog ugovora o osiguranju³³. Garantni fond ima pravo na naknadu u istom obimu i po istim uslovima, kao da je bio zaključen ugovor o osiguranju autoodgovornosti (u slučaju kad ne postoji pokriće, odnosno, nije zaključen ugovor o osiguranju autoodgovornosti), koji predstavlja obavezno osiguranje³⁴. Nakon isplate sume osiguranja, Garantni fond ima pravo da naknadi taj iznos od štetnika u istom iznosu. No, tada ne dolazi do promene osnova tog zahteva u postupku podnošenja regresnog zahteva. Ne radi se o prenosu prava oštećenika prema Garantnom fondu, već se radi o sopstvenom pravu na naknadu od vlasnika motornog vozila koje je neosigurano³⁵. Pravo na regres nastaje onog dana kada je isplaćena suma osiguranja, odnosno, od dana kada je izvršena naknada štete. To znači da od tog dana počinje da teče zastarelost regresnog prava Garantnog fonda.

³⁰ U sledećem odeljku ćemo posvetiti pažnju regresnom zahtevu kad Garantni fond isplaćuje naknadu štete.

³¹ Odluka Županijskog suda u Osijeku GŽ - 784/2010 od 29.04.2010., preuzeto iz B. Matijević, 159-161

³² Uloga Garantnog fonda u osiguranju autoodgovornosti ogleda se u naknadi štete oštećenom licu, koja je nastala u sledećim slučajevima: a) kada saobraćajnu nezgodu prouzrokuje neosigurano motorno vozilo; b) kada saobraćajnu nezgodu prouzrokuje nepoznato motorno vozilo; i c) kada saobraćajnu nezgodu prouzrokuje motorno vozilo koje je bilo osigurano kod osiguravajućeg društva nad kojim je otvoren stečajni postupak.

³³ P. Šulejić (2014), 20; član 28. st. 1. ZOOS

³⁴ P. Šulejić (2014), 21; član 91. st. 1. ZOOS

³⁵ *Ibidem*

Inače, u Zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju Republike Srbije (dalje: ZOOS)³⁶ nije regulisano pravo regresa u slučaju kada Garantni fond isplaćuje štetu ako osigurani slučaj prouzrokuje vozilo koje je osigurano kod osiguravajućeg društva protiv kojeg je pokrenut stečajni postupak. Znači, po odredbama ZOOS, pravo regresa postoji kada Garantni fond isplaćuje štetu ako štetu prouzrokuje neosigurano vozilo ili nepoznato vozilo, ali, u napred navedenom slučaju, ne. No, moramo reći da pravo regresa, ipak, postoji³⁷. Kad je u pitanju pokrenuti stečajni postupak protiv osiguravača, naknada štete se vrši odmah i Garantni fond dobija svojstvo poverioca u stečajnom postupku protiv osiguravajućeg društva za iznos koji je isplatio oštećenom licu. Na njega prelaze sva prava oštećenog lica prema stečajnoj masi. Garantni fond ima pravo da prijavljuje ovo potraživanje do okončanja stečajnog postupka protiv osiguravajućeg društva³⁸. Da bi Garantni fond opravdao svoje postojanje, odnosno, da bi oštećeno lice moglo direktno zahtevati isplatu naknade štete iz Garantnog fonda, moralo je biti predviđeno ustupanje potraživanja Garantnom fondu od strane oštećenog lica, odnosno, da Garantni fond postane stečajni poverilac u odnosu na stečajnu masu, a da direktno isplati štetu oštećeniku. Što se tiče pravila o zastarelosti vezanih za postavljanje regresnog zahteva, i ovde bi se primenjivala ista pravila vezana za rokove, početak toka zastarelosti, itd.

6. Gubitak prava iz osiguranja od odgovornosti i regresni zahtev

Posvetićemo pažnju još jednom institutu koji se često vezuje i za osiguranje autoodgovornosti. Radi se o gubitku prava iz osiguranja. Naime, ZOOS predviđa slučajeve kada osiguranik gubi pravo iz osiguranja. Ti slučajevi su vezani za samo upravljanje vozilom od strane tog lica, zatim za odnos tog lica prema štetnom događaju i šteti, itd. U takvim slučajevima će osiguravač moći da podnese regresni zahtev prema tom licu. Nećemo navesti sve slučajeve gubitka prava iz osiguranja autoodgovornosti kao što je to navedeno u ZOOS, ali ćemo reći da se oni odnose na nenamensko korišćenje vozila, neposedovanje vozačke kategorije određene kategorije, odnosno, ako mu je oduzeta vozačka dozvola, zatim, upravljanje vozilom pod uticajem alkohola, droga, itd., namerno prouzrokovanje štete, napuštanje mesta štetnog događaja nakon saobraćajne nezgode, bez davanja ličnih podataka nadležnim organima ili drugim licima, tehničku neispravnost vozila. Oštećeno lice ima pravo na naknadu štete, što znači da gubitak prava iz osiguranja ne utiče na pravo oštećenog. Ali, osiguravač ima pravo da podnese regresni zahtev prema osiguraniku koji je izazvao saobraćajnu nezgodu u okolnostima koje su navedene. No, kad govorimo o gubitku prava iz osiguranja, moramo govoriti i o isključenjima iz osiguranja³⁹. I u slučajevima, kada govorimo o štetama isključenim iz osiguranja autoodgovornosti, osiguravač isplaćuje oštećeno lice, a, zatim, postavlja regresni

---

³⁶ Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* br. 51/2009 i 78/2011

³⁷ P. Šulejić (2014), 22

³⁸ Član 93 ZOOS; Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 47

³⁹ Z. Petrović, V. Čolović, N. Mrvić-Petrović, 342-343

zahtev prema odgovornom licu, koje je izazvalo saobraćajnu nezgodu u posebnim okolnostima, koje se ne pokrivaju polisom osiguranja⁴⁰.

7. Direktna tužba kod osiguranja od odgovornosti i regresni zahtev

Postavljanje direktnog zahteva prema osiguravaču, odnosno, podizanje direktne tužbe je jedan od bitnih elemenata osiguranja od odgovornosti. U odnosu oštećeno lice – osiguravač, postavlja se pitanje da li će se na direktnu tužbu primeniti opšta pravila o zastarelosti potraživanja, ili pravila o zastarelosti predviđena u propisima o osiguranju. Problem je kao što je pomenuto, u postojanju nejednakih rokova zastarelosti, što može dovesti do toga da direktna tužba oštećenog zastari ranije nego njegova tužba prema osiguraniku koji mu je naneo štetu. Da bi otklonio ovu dilemu, ZOO određuje da direktan zahtev oštećenog lica prema osiguravaču zastareva za isto vreme za koje zastareva njegov zahtev prema osiguraniku odgovornom za štetu⁴¹. GZ na isti način definiše ovo pitanje⁴². Ovo rešenje se oslanja i na tumačenje pravne prirode zahteva koji se ostvaruje direktnom tužbom. Ona ne proističe iz ugovora o osiguranju, već ima izvor u prouzrokovanoj šteti, odnosno, proističe iz deliktne odgovornosti. Otuda, obe tužbe - direktna tužba, i tužba oštećenog prema osiguraniku, imaju isti osnov i isti rok zastarelosti⁴³. Definisane zastarelosti kod podizanja direktne tužbe je od značaja i za definisanje zastarelosti regresnog zahteva u ovom slučaju. Naime, bez obzira da li će se direktna tužba podići protiv osiguranika-štetnika i osiguravača odvojeno ili zajedno, u slučaju da osiguravač isplati štetu pre donošenja sudske odluke, a i na osnovu sudske odluke, on ima pravo postavljanja regresa prema štetniku. Ovde treba primenjivati ista pravila koja smo pomenuli, a koja se tiču zastarelosti postavljanja regresnog zahteva, a ne pravila koja se vezuju za zastarelost podizanja direktne tužbe.

8. Zaključak

Pre svega, moramo reći da su odredbe GZ o zastarelosti jasnije i kompletnije od odredaba ZOO u ovoj oblasti. Prvo, po odredbama GZ, zastarelost podnošenja zahteva za naknadu štete prema osiguravaču će početi da teče od dana kada je osiguranik naknadio štetu oštećenom licu na osnovu presude ili vansudskog poravnjanja⁴⁴. Po odredbi člana 380 ZOO, koji se odnosi na podnošenje zahteva za naknadu štete od strane oštećenog lica prema osiguraniku, odnosno, na slučaj kad primi naknadu od njega, kada će zastarelost podnošenja zahteva od strane osiguranika prema osiguravaču početi da teče od dana kada je oštećeno lice sudskim putem zahtevalo naknadu od osiguranika, tj., od dana kada je osiguranik platio štetu oštećenom licu. Kao što smo, napred, rekli,

⁴⁰ V. Sokal, "Štete isključene iz osiguranja od odgovornosti sopstvenika motornih vozila", *Pravni život* br. 11/1974, Beograd 1974., 85

⁴¹ Član 380., st. 5 ZOO

⁴² Član 1235 GZ, knjiga druga, Obligacioni odnosi

⁴³ P. Šulejić (2009), 18

⁴⁴ Član 1234 GZ, knjiga druga, Obligacioni odnosi

mislimo da je predloženo rešenje u GZ mnogo bolje imajući u vidu da je jasnije regulisanje početka toka zastarelosti, ako se taj momenat veže ne samo za podnošenje zahteva za naknadu sudskim putem, već i za trenutak kada su se odgovorno lice i oštećenik dogovorili oko naknade ili kad su zaključili vansudsko poravnanje. GZ posebno reguliše i zastarelost zahteva za naknadu kod direktne tužbe. Direktan zahtev oštećenog lica prema osiguravaču zastareva za isto vreme za koje zastareva i njegov zahtev prema osiguraniku⁴⁵. Isto rešenje je i u ZOO. Međutim, iako su odredbe o zastarelosti u GZ kompletnije i jasnije u odnosu na odredbe ZOO, one se mogu kritikovati. To se, pre svega, odnosi na postavljanje regresnog zahteva prema osiguraniku.

Navešćemo nekoliko najvažnijih karakteristika vezanih za regulisanje zastarelosti kod osiguranja od odgovornosti, pa, samim tim, vezanih i za zastarelost kod postavljanja regresnih zahteva kod ove vrste osiguranja. Te karakteristike su sledeće:

1. Veoma je važno jasno odrediti momenat početka toka zastarelosti. Taj momenat treba vezati za neki događaj, radnju ili saznanje. Po odredbama GZ početak toka zastarelosti se vezuje za naknadu štete, bez obzira da li je ona presuđena, odnosno, određena u sudskoj odluci ili se radi o vansudskom poravnanju;

2. Kod osiguranja od odgovornosti se pojavljuje treće lice koje nije učesnik u odnosu osiguranja. Treće lice je oštećeno lice. Potraživanje oštećenog lica prema osiguravaču zastareva za isto vreme kad i njegov zahtev prema osiguraniku. Ali, ovde moramo da istaknemo i mišljenje da zastarelost počinje da teče od dana kada je oštećeno lice saznalo kod kog osiguravača je osiguranika osiguran. Ovde imamo odstupanje od napred navedenog da se rok zastarelosti vezuje za opredeljenje zahteva za naknadu štete, odnosno, ovde se rok zastarelosti vezuje za momenat saznanja za određenu činjenicu;

3. Kad konkretno govorimo o postavljanju regresnog zahteva, moramo reći da osiguravač neće uvek imati pravo regresa prema osiguraniku – štetniku, nakon isplate naknade oštećenom licu. To pravo će osiguravač imati samo u tačno određenim slučajevima, a što je definisano zakonom ili opštim uslovima osiguranja;

4. Takođe, za postavljanje regresnog zahteva, bitno je definisati i pravne odnose koji se pojavljuju u ugovornom odnosu osiguranja. Na prvom mestu, imamo odnos oštećenog lica i osiguranika, koji proizlazi iz delikta. Zatim, odnos između osiguranika i osiguravača koji se odnosi na pokrivanje rizika, tj., odgovornosti osiguranika, a što proizlazi iz ugovornog odnosa. Na kraju, imamo i odnos između oštećenog lica i osiguravača, koji proizlazi iz prava na postavljanje direktnog zahteva (tužbe) prema osiguravaču kod osiguranja od odgovornosti. Kod osiguranja od odgovornosti, taj odnos je moguće definisati, tek, kad nastupi osigurani slučaj; i

---

⁴⁵ Član 1235 GZ, knjiga druga, Obligacioni odnosi

5. Kod zastarelosti se mora postaviti i pitanje usklađenosti zahteva za potraživanja koja nastaju iz ovih pravnih odnosa u pogledu njihovog trajanja, to jest, nastupanja zastarelosti⁴⁶.

U svakom slučaju, značajno je što GZ posvećuje veću pažnju definisanju zastarelosti kod osiguranja od odgovornosti u odnosu na ZOO. Sa druge strane, moramo istaći da pitanje zastarelosti kod ove vrste osiguranja, zavisi i od oblika tog osiguranja. Sigurno je da se pojedina pravila moraju drugačije definisati ako se radi o drugim oblicima osiguranja od odgovornosti. Samim tim, i pitanje regresnih zahteva kod ove vrste osiguranja će zahtevati detaljnije regulisanje. No, ne možemo očekivati od GZ ili od sadašnjeg ZOO da posvećuje pažnju svim oblicima ove vrste osiguranja, što znači da bi ovu materiju trebalo prepustiti zakonodavstvu koje reguliše posebne oblike osiguranja od odgovornosti, kao i opštim uslovima osiguranja.

STATUTE OF LIMITATION OF THE REQUEST OF THE RECOURSE IN THE LIABILITY INSURANCE

Summary: *In the topic of insurance, the institute of statute of limitation is regulated specifically. But, also, in this topic apply the general provisions of this institute. Specifics of liability insurance requires the specific regulation of the statute of limitation. Liability insurance is a type of property insurance, but has a special legal nature. Definition of the statute of limitation at the request of the recourse in the liability insurance is, also, specific and requires analysis of all elements of this type of insurance. This concerns, primarily, to the relations between the insurer and the insured, the insured and the injured party and the insurer and the injured persons. The author, of course, pays attention to other issues in this area. The Draft Civil Code of the Republic of Serbia pays more attention to this matter than the Act on Obligations. This paper analyzes the above solutions of the Draft Civil Code. The author also criticizes certain provisions of this act.*

Key words: *request of the recourse, statute of limitation, liability insurance, injured party, insurer.*

---

⁴⁶ P. Šulejić (2014), 17